

Vår nya kulturminister, Alice Bah Kuhnke, har även demokratifrågorna på sitt bord och hon har redan uttalat sig om kulturen som ett fantastiskt verktyg för att förnya demokratin. Jag hoppas att hon samtidigt inser att Konsten kan låna sig till vad som helst. Att den lika gärna kan användas i odemokratiska syften. Den gör det vi låter den göra.

All konst är språk. En utvidgningsbar del av vår medfödda språkförmåga och även vårt talade, och skrivna, språk kan användas i vilka syften som helst: med goda eller onda avsikter eller inga särskilda avsikter alls. Detta gör att kulturministerns uttalande måste följas noga och den kommande konst- och kulturpolitiken diskuteras flitigt.

Det finns en utbredd oro för instrumentalisering och politisk styrning som länge gjort det omöjligt att tala om konsten som verktyg för något. Vi har också sett en del varnande exempel på politiker som fullkomligt förträngt principen "armlängds avstånd", så oron är inte obefogad. Men istället för ordentliga diskussioner om konstens villkor, har vi i tid och otid fått höra att konsten har ett "egenvärde". Till sist har det blivit en tom fras. Att i förbifarten erkänna "Konstens Egenvärde" har alldeles för länge gjort det möjligt för både konstnärer och politiker att undvika viktiga frågor om konst och politik.

I ett samhälle som vill eftersträva demokrati, kan konsten bara, endast och uteslutande vara ett dugligt verktyg som företeelse och fenomen.

ATT den finns. ATT människan gör olika slags konst.

Så fort politiken ger sig till att styra i innehållet så placerar man konsten på ett sluttande plan där den glider över i propaganda. En demokrati måste därför, för sin egen överlevnads skull, se till att konsten har tillgång till användbara, oberoende handlingsutrymmen.

Demokrati är ingenting vi har. Den är inte ett substantiv. Den är ett verb. Demokrati är något vi gör. Ett samhälle som vill göra demokrati är ett mycket bidragsberoende samhälle. Det behöver invånarnas röster. Inte bara vid val och omröstningar. Det behöver erfarenhetens röst, inlevelsens röst och den kritiska medvetenhetens röst. Konsten är ett sätt att göra dessa röster hörda. I konsten kan även våra ordlösa erfarenheter gestaltas. Det som inte kan förklaras kan här visas fram.

Det är således förutsättningarna för det konstnärliga Görandet som behöver en noga genomtänkt konstpolitik inte konstens innehåll och uttryck.

Ett totalitärt samhälle, däremot, vill ha en konst som *inte* stämmer till eftertanke, som inte kan misstolkas. Det måste styra innehållet för att få det som totalkontrollen kräver.

Ett demokratisträvande samhälle måste ha en pluralistisk inställning till konsten. Det är alla människors lika värde det ska försvara. Det finns ingen anledning att komma överens om konstens innehåll, utseende och uttryck. Tvärtom. Här kan vi ta strid för det ena eller det andra.

Det finns ingen insatslös förståelse i konsten. Som allt annat språk krävs en viss träning. Att t ex få lära sig "läsa och skriva" bilder och ta sig fram i olika bilders sätt att kommunicera borde vara en självklarhet i ett samhälle som vårt, som flödar över av bildkommunikation. Men den obligatoriska skolan har inga resurser och inget ansvar för att göra oss till kapabla bildkommunikatörer. Denna oförmåga skapar stora missförstånd och är vida spridd ända in i beslutande församlingar. Den kommer allt oftare till uttryck som censur av konst man inte "tycker om".

Om Alice Bah Kuhnke är klok förstår hon att vara mycket tydlig med att en demokratisk kultur- och demokratiminister tar strid för konstens oberoende handlingsutrymmen men absolut inte lägger sig i konstens innehåll, utseende och uttryck. Om hon är oklok kan hon vilja styra konstens innehåll i uttalat politiska syften.

Bengt Göransson, ordförande i demokratiutredningen (SOU 2000:1) var 1982-89 minister för både kultur- och utbildningspolitiken. Han skrev att demokratins institutioner snabbt kan förlora sin inre bärighet och sina normer om den kritiska bildningen försummas. Det tål att tänka på idag. Konsten är en möjlig utvidgning av vår medfödda språkförmåga och den kritiska bildningen behöver allt språk vi kan komma över. Men med skolans bristande resurser försummar vi både konsten/kulturen och den kritiska bildningen och vi utsätter därmed demokratin för fara.

Konstens innehåll och uttryck ska inte "demokratiseras". Det är förutsättningarna för konstens Görande vi har anledning att komma överens om och göra politik av.